

УДК 821.111

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-13.12>

АМБІВАЛЕНТНА НАРАТИВНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ В АНГЛОМОВНІЙ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ МІНІМІЗОВАНІЙ ПРОЗІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОСТКЛАСИЧНОЇ НАРАТОЛОГІЇ

Заваринська Марія Сергіївна

аспірант кафедри світової літератури факультету іноземних мов
Львівського національного університету імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна

У статті обґрунтовано поняття «амбівалентна наративна невизначеність» крізь призму посткласичної наратології, виявлено та описано її мовні прояви в англійській постмодерністській мінімізованій прозі. Доведено, що наративна невизначеність полягає в нелінійному повістуванні і проявляється у специфічних наративних техніках, таких як-от: двозначність, дифузія та лабіринт. Вони ідентифікуються у цьому дослідженні як прояви наративно-ризоматичного принципу текстотворення. Особливу увагу зосереджено на творенні амбівалентної наративної невизначеності на основі наративної техніки двозначності. У роботі простежено специфіку творення наративної невизначеності в художніх текстах англійської постмодерністської мінімізованої прози через відповідні композиційно-стилістичні модифікації елементів композиційно-стилістичної структури художнього тексту. У дослідженні виявлено композиційно-стилістичні модифікації на кожному з рівнів композиційної структури художнього тексту – змістовому, формальному та формально-змістовому, які у своїй взаємодії утворюють особливий асоціативно-образний рівень, що продукує образ-символ, який є результатом авторського експериментування в текстах англійської постмодерністської мінімізованої прози. Виявлені композиційно-стилістичні модифікації на кожному з вищезгаданих рівнів, виступають у ролі провідного чинника формування певного типу наративної невизначеності. Доведено, що для амбівалентної наративної невизначеності визначальними є композиційно-стилістичні модифікації на формально-змістовому рівні. Хід наративу в англійській постмодерністській прозі обумовлений мінімізованою літературною формою, та, водночас покликаний активно задіювати когнітивні механізми свідомості адресанта. Наратор, як ініціатор комунікації з нарататором, скеровує хід наративу в русло постійного сумніву щодо трактувань як форми, так змісту мінімізованого тексту. З огляду на роль наратора як творця композиції, виявлено й описано різновиди нараторів крізь призму наративної невизначеності. Амбівалентна наративна невизначеність сформована за посередництва гетеродієгетичного наратора у екстрадієгетичній ситуації. Наратора постмодерністської мінімізованої прози вважаємо потенційно ненадійними, з огляду на модифіковану композицію мінімізованого тексту та можливість вільної інтерпретації кожного її рівня нарататором. Сприйняття англійської постмодерністської мінімізованої прози з проявами наративної невизначеності здійснюється через активне включення когнітивних можливостей нарататора, що призводить до вияву почуття невпевненості щодо трактувань на усіх рівнях композиційно-стилістичної структури тексту.

Ключові слова: амбівалентна наративна невизначеність, композиційно-стилістична модифікація, мінімізована проза, наратор, невизначеність, постмодернізм.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності. Сумнів у злагодженому сприйнятті світу як цілісного цілого вплинули на сучасні тенденції текстотворення як його художнього відображення. Англійська постмодерністська мінімізована проза (АПМП) набуває ознак експериментальної літератури завдяки модифікаціям у контексті самої літературної форми та композиційної структури та нарації. Серед таких ключових ознак перш за все варто згадати ризоматичність, редукцію (мінімізацію) літературної форми (від тисячі до кількох слів), «змішування жанрів» (Бабелюк, 2014), поліфонію нараторів.

Порушення традиційної наративної структури АПМП полягає у її смислового наповненні

за допомогою різноманітних прийомів творення невизначеності під час мінімізації, тобто редукції її літературної форми. Варто наголосити, що художні тексти АПМП будуються відповідно до наративно-ризоматичного принципу текстотворення, який передбачає експериментування автора зі складовими композиційної структури (КСС) художнього тексту через відповідні композиційно-стилістичні модифікації (КСМ) на змістовому, формальному, формально-змістовому, асоціативно-образному рівнях та за допомогою певних одиниць мовної структури, що і породжує наративну невизначеність (НН).

Таким чином, у контексті нашого дослідження НН розглядаємо крізь призму посткласичної наратології та художньої комунікації

«автор-читач», що активізується першочергово ініціативою наратора. На основі наратививної техніки двозначності, а також лінгвостилістичних засобів (ЛЗ) і КСМ вжитих у конкретному художньому тексті АПМП, окреслено амбівалентну наративну невизначеність (АНН), що є частиною комплексного дослідження поняття невизначеності та її мовних проявів в АПМП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичне підґрунтя статті становлять наукові праці Р. Інгардена, В. Ізера, У. К. Бута. Вивчення невизначеності у наративному контексті розпочав Р. Інгарден у роботі «Літературно-мистецький твір. Дослідження із пограниччя онтології та літературознавства» 1931 р. За Р. Інгарденом невизначеність – обов'язкова складова створення сюжету, адже читач (реципієнт) співтворює художній текст разом з автором, заповнюючи місця невизначеності своїм власним тлумаченням. Згодом, на основі теорії Р. Інгардена, В. Ізер висуває концепцію імпліцитного читача, який своїми здогадками щодо трактування місць невизначеності в художньому тексті конструє його смислове наповнення. У роботі «Риторика художньої літератури» 1961 р. У. К. Бут вводить термін «ненадійний наратор» – оповідач, що інтенційно спотворює наратив, тим самим власноруч продукуючи місця невизначеності. Згодом, У. К. Бут репрезентує поняття «імпліцитний автор», що утворює комунікативну пару з імпліцитним читачем В. Ізера, одну з провідних концепцій постмодернізму. Імпліцитний автор – абстрактний образ автора, який виникає у свідомості читача під час прочитання художнього твору.

Подальше дослідження НН в АПМП видається можливим завдяки науковим здобуткам у царині когнітивної наратології (Л. В. Мацевко-Бекерська (Когнітивні маркери художнього наративу, 2020 та ін.) М. Флюдернік (Вступ до наратології, 2009) та постнаратології І. А. Бехти (Наратор та форми нарації у сучасній англомовній прозі, 2001, Дискурс наратора в англомовній прозі, 2004 та ін.), О. А. Бабелюк (Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми: монографія, 2009 та ін.). Представники постнаратології ідентифікують невизначеність як один з художніх прийомів текстотворення (Д. Герман, Л. Долежел, Бабелюк О. А. та ін.), розробляють типологію наратора, визначають специфіку організації наративу (Л. В. Мацевко-Бекерська, Ж. Женетт, та ін.). З огляду на те, що невизначеність є не тільки наскрізною ідеєю постмодерну загалом, але й ключовою ознакою АПМП, виникає необхідність комплексного

вивчення цього явища шляхом диференціації відповідних наративних технік, типів НН та їх мовних проявів в АПМП.

Актуальність дослідження НН в АПМП визначається загальним спрямуванням сучасної лінгвопоетики на комплексне вивчення нелінійної нарації постмодерністського художнього тексту загалом й експериментального наративу в АПМП зокрема крізь призму постнаратології.

Мета статті полягає у виявленні та описі мовних проявів АНН в АПМП крізь призму постнаратології. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі **завдання**: обґрунтувати поняття «НН» з подальшим виокремленням АНН на основі наративної техніки двозначності; ідентифікувати КСМ в АПМП на змістовому, формальному, формально-змістовому рівнях КСС; ідентифікувати ЛЗ, задіяні у творенні АНН у АПМП; визначити та описати тип наратора, характерного для АНН.

Методи дослідження НН в АПМП ґрунтуються на комплексному підході, що включає описовий метод (для обґрунтування ролі наратора у створенні НН та виокремлення АНН; трансформаційний метод (для аналізу КСМ), компонентний і дистрибутивний аналіз (для визначення кількох значень у лексемі при їх одночасному функціонуванні).

Виклад основного матеріалу дослідження.

У 90-х рр. ХХ ст. у науковому світі відбувся «наратологічний поворот», коли із суто літературної дисципліни наратологія (теорія оповіді), її понятійно-категоріальний апарат «мігрував» у сферу психології, лінгвістики, соціології, педагогіки, історії та ін. Це пояснюється тим, що різні форми знання можливо досягнути шляхом аналізу їхньої розповідної природи, наративної суті (Ліотар, 1995). Дослідження наративу у когнітивному аспекті дає поштовх до появи терміну посткласична наратологія, який вперше з'явився у статті Д. Германа "Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology" 1997 р. Об'єктом дослідження посткласичної наратології виступають оповідні техніки, процес їх прочитання.

Водночас згодом з'явилися постмодерністські оповідні принципи творення художнього тексту, серед яких діалогічність, інтертекстуальність, ризоматичність, монтаж, множинність нараторів та ін.) та техніки – двозначність, дифузія, лабіринт, що покликані створити у постмодерністському художньому тексті «штучне нерозуміння» описаного, водночас розширюючи його контекст. Що ширший контекст, то більше асоціацій та смислових забарвлень він продукує (Сиротіна, 1981).

Таким чином, сучасні нарративні тенденції актуалізують таку своєрідну манеру оповіді, яка набуває ознак невизначеності в сприйнятті та трактуванні описаного у різноманітних постмодерністських текстах. Однак, саме в художніх текстах видається можливим дослідити НН якнайповніше завдяки їх естетичній функції. Прикладом таких художніх текстів слугує АПМП, у якій вдало актуалізується НН.

Нагадаємо, що термін «невизначеність» функціонує у площині різних наук, від фізики до лінгвістики, проте трактування, які диктує та чи інша сфера його вжитку, все ж об'єднані ключовою рисою – сумнів. У контексті лінгвістики, невизначеність розуміють як лексико-семантичне варіювання у слові, яке відображає незначну модифікацію форми з загальним позначуваним у слові, що має декілька аспектів єдиного смислу (Ullmann, 1959).

Невизначеність Л. Долежел трактує як прогаліни, або лакуни, які поділяються на постійні (навмисні, у вигляді алюзій) та тимчасові (тобто що згодом розкривають в художньому тексті своє значення). М. Флюдернік та Д. Герман вважають, що однією з вагомих рис нарративу є можливість читача проектувати на себе досвід наратора художнього тексту. Заповнення прогалін (невизначеності), які виникають при спробі відчутти, перейняти досвід наратора художнього тексту, передбачає застосування різних композиційних засобів.

«Перешкоду» трактування АПМП ми розглядаємо не з позиції суперечності авторської та читачької істин, а як відмінність їхніх свідомостей та набутих досвідів. Л. В. Мацевко-Бекерська стверджує, що «читач здебільшого ідентифікує психологічну сутність автора саме через дозволу наратором призму, під його кутом зору розгортається інтерпретаційна проєкція літературного твору» (Мацевко-Бекерська, 2009, с. 10).

Таким чином, наратор виступає у ролі «з'єднуючої» ланки в комунікації автора та читача, забезпечуючи розвиток нарративу зі своєї перспективи, точки зору, тобто фокалізації (від фр. *focalization* – фокусування). Ж. Женнет, увівши термін фокалізації, виділяє три її типи – нульова (наратор всезнаючий), внутрішня (наратор – персонаж, обмежений у знаннях) та зовнішня (точка зору об'єктивного наратора).

Принагідно зауважимо, що дослідження нарративу сягає часів Арістотеля, який у праці «Поетика» стверджує про спрямованість нарративу на прояв емоцій. Наратив (від англ. і фр. *"narrative"* – оповідь, від лат. *"narrare"* – розповідати, пояснювати) – це реальні чи вигадані події пов'язані між собою, які утворюють

оповідний текст. Згідно із сучасним поглядом на вплив оповіді на людину – через читання художнього тексту читач досліджує себе. АПМП з наявною НН є своєрідною головоломкою, що призводить до когнітивного дисонансу у свідомості читача. Отож, висновуємо, що НН – це нарративна ситуація сумніву адресанта художнього тексту щодо трактування його сенсів, спровокований авторською інтенцією до експериментування з КСС.

Когнітивний дисонанс, як результат НН в АПМП, становить певну інтелектуальну перешкоду, що виникає унаслідок розбіжності між знанням актуального світу і знанням, отриманим читачем з текстового світу (Короткова, 2014). Зображення мінливості світу наратором, який спонукає до саморефлексії, набуває в АПМП інтенційної природи. До слова, термін «нарація» часом ототожнюють з «нарративом», проте функціонує й окреме визначення для експлікації нарації. Нарация – це власне процес оповіді, який визначає специфіку образної системи, фабули, персонажів, гла зображення, нарративної ситуації та ролі наратора (Нарация, 2007).

Нелінійна текстова структура АПМП, порушення її когерентності (цілісності) досягається застосуванням нарративно-ризоматичного принципу текстотворення. За О. А. Бабелюк, нарративно-ризоматичний принцип текстотворення ПХТ полягає у нелінійному способі повісткування, базованому на гетерогенності ПХТ з безліччю «коренів», де домінує не зміст ПХТ, а композиційно-стилістична «обгортка» ПХТ (Бабелюк, 2010). Саме така ідея розірваності текстової тканини простежується у нарративних техніках – «двозначності», «дифузії» та «лабіринту», які ми ідентифікуємо як прояви нарративно-ризоматичного принципу текстотворення.

Як КСС, художній текст функціонує на основі взаємодії таких рівнів: **змістового** (сюжет), **формального** (розділ, частина, абзац та інші форми поділу тексту), **формально-змістового** (специфічна авторська манера, коментар, монолог, діалог персонажів) та **асоціативно-образного** (статичні та динамічні образи-символи). Асоціативно-образний рівень підпорядковує вищевказані рівні задля створення узагальненого художнього образу, через який відкривається основна ідея художнього тексту (Піхтовнікова, 1992; Riesel, 1974).

КСМ вищевказаних рівнів призводять до утворення специфічної КСС в АПМП, завданням якої є «спантеличити» читача, викликати двояке враження від прочитаного. Під «модифікацією» розуміємо нетрадиційне, експериментальне авторське застосування елементів текстової

структури АПМП на змістовому, формальному та формально-змістовому. За Ф. С. Бацевичем, відхилення від мовної норми є «мовними девіаціями», – різними типами порушень власне мовних норм, мовленнєвих конвенцій, стратегій мовлення, імплікацій та імплікатур дискурсу тощо в «нормальних» станах свідомості (Бацевич, 2000).

Асоціативно-образний рівень є домінантним у КСС, оскільки він формує образ-символ, який виникає у певному художнього тексту АПМП. КСМ на змістовому, формальному та формально-змістовому рівнях виступають у ролі засобів задля створення образу-символу. Такі образи-символи трактуються індивідуально, виходячи з емпіричного досвіду наратора або проекції досвіду наратора наратором (Fludernik, 1996; Herman, 2009).

Отже, КСМ, які містяться в художніх текстах АПМП сприяють формуванню НН та поділяються на:

- КСМ на змістовому рівні – невизначеність у розподілі художнього тексту на експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію, розв'язку, або розділи, абзаци. Їх диференціація здійснюється адресантом тексту індивідуально. Змішування змістових елементів двох або більше жанрів.

- КСМ на формальному рівні – поділ тексту обмежується, зазвичай, лише реченнями, які можуть, наприклад, утворювати надфразову єдність з елементами графічної неоднорідності тощо (Бибик, 2015).

- КСМ на формально-змістовому рівні – авторська манера нетрадиційного використання одиниць мовної структури – фонем, морфем, лексем, речень, що може призводити до «дифузії значень». Почерговість оповіді від першої особи (я, ми) та третьої (він, вона, воно, вони) особи, що виражено синтаксично. Безособовість речень.

Когерентність свідомості читача, базована на певних «схемах» трактування світу, визначає когерентність тексту (Wagoner, 2016). Таким чином, місця невизначеності в ПХТ та АПМП зокрема, завжди заповнюються, бо стають визначеними індивідуально, кожним читачем. З одного боку, відбувається процес «руйнування очікуваних конотацій» через неспівпадіння когерентності тексту та читацької свідомості, з іншого – виникнення множинності значень завдяки безлічі індивідуальних трактувань (Zavarunyska, 2020). Такі складні ментальні процеси, пов'язані зі створенням та сприйманням художнього тексту, зокрема єднання читача з художнім текстом завдяки взаємодії сприйняття, свідомості, пам'яті та мови вивчає

когнітивна наратологія. Поєднання цих компонентів когнітивної системи, при прочитанні АПМП зокрема з наявними проявами НН, дозволяє читачеві простежити та виявити певні емоційні стани (здебільшого сумніву, невпевненості).

Щодо диференціації понять «художній текст» та «художній твір», то при дослідженні НН в АПМП ми послуговуємося визначенням Р. Барта: «Текст – це просторова багатовимірність значень, породження і рух безлічі смислів», «Текст – процес, а твір – результат» (Barthes, 1979). Тобто, художній текст з певною авторською ідеєю становить художній твір. У текстологічному контексті, твір – це текст, організація структури якого «об'єднана одним задумом та змінюється як єдине ціле...» (Короткова, 2014). В нашій статті ми використовуємо термін «художній текст» як частини художнього твору, з огляду на високу індивідуалізованість інтерпретації кожним читачем цілого художнього твору АПМП.

В АПМП ключовий задум автора – спантеличити читача у певних фрагментах композиційної системи художнього тексту, які «складаються пазлами» в художній твір з неоднозначним трактуванням. Отже, при дослідженні НН в АПМП ми насамперед фокусуємося на конкретних елементах КСС, у яких проявляються КСМ на певному рівні та простежується у застосуванні відповідних наративних тактик: амбівалентної, дифузної чи лабіринтної. Кінцеве естетичне враження від прочитаного художнього тексту формується кожним читачем індивідуально.

Важливим є те, що визначальну роль у формуванні КСС художнього тексту відіграє наратор. Наратор, диктуючи хід наративу, створює загальне враження від художнього тексту, та у випадку з АПМП, ненав'язливо спонукає читача грою слів до ретельного осмислення зображеного неоднозначного світу в АПМП, що активізує глибинні когнітивні механізми свідомості.

Поняття «наратор», як одна з головних категорій наративної структури, тлумачиться по-різному. Наратор, за М. Легким, – мовно-стилістичний епіцентр викладу, фіктивна особа, вигадана автором, що є похідною від його свідомості (Легкий, 1997, с. 10). До прикладу, широко відома класифікація нараторів Ж. Женетта, у якій наратори відрізняються ситуаціями, в яких вони перебувають (Genette, 1980): гетеродієгетичний наратор в екстрадієгетичній ситуації (авторська розповідь першого рівня, наратор повістує історію, проте не є персонажем); гетеродієгетичний наратор в інтрадієгетичній ситуації (авторська розповідь другого рівня, наратор повістує історію, у якій відсутній); гомодієгетичний наратор

в екстрадієгетичній ситуації (персонажна розповідь першого рівня, наратор повістує свою власну історію, де він є персонажем); гомодієгетичний наратор в інтрадієгетичній ситуації (персонажна розповідь другого рівня, наратор повістує свою власну історію).

Цікавим та доречним у дослідженні НН є поняття «множинний» наратор (Кушнірова, 2019), характерний для новаторських художніх творів, як от АПМП. Наративна стратегія «множинного» наратора може проявлятися через діалогію, оповідь подій з різних точок зору двома чи більше нараторами, різні хронотопи оповідачів, товариський, дискусійний тон оповіді, який спонукає читача до комунікації. Лінгвальне вираження поліфонії нараторів у художньому творі забезпечується синтаксисом – вигуками, запитаннями, пунктуацією, інверсією та ін., а також лексичними засобами – вибором слів, словниковим складом, діалектом (Aczel, 1998; FitzSimmons, 2003).

Розглянемо наступний тип наратора, запропонованого В. Бутом, який отримав назву «ненадійний наратор». За В. Бутом наратор є «надійним, якщо він говорить чи діє згідно з поняттям норми у творі і ненадійний, якщо ні» (Booth, 1963, pp. 158–159). Поняття «норма» для текстової структури АПМП є недоцільним, оскільки постмодерністський автор не дотримується канонів класичного текстотворення. Відтак, практично кожен наратор АПМП набуває статусу «ненадійного» ("unreliable"). Ненадійний наратор – наративна інстанція, яка спотворює, недооцінює чи переоцінює (Shen, 2011). «Ненадійність» ("unreliability"), запропонована В. Бутом, вважається навмисно закодованою у художньому творі. А. Нюннінг, переосмисливши теорію В. Бута, зауважив, що «ненадійність» стосується як наратора, так і нарататора, тобто читача, а саме схем, які закладені у свідомості нарататора, відповідно до яких він трактує світ. Нарататор самостійно визначає та узгоджує суперечності в наративі. Таким чином, читання художнього твору з наявним у ньому ненадійним наратором розглядається як інтерпретаційна стратегія читання художнього твору (Nunning, 2005). Згідно з А. Нюннінг, кожен наратор потенційно є ненадійним. Тому наратора, який перебуває у дієгезисі чи поза ним (від франц. "diegesis": історія, вигаданий художній світ, інша дійсність, у якій застосовано розповідь, історію, переказування) (Дієгезис, 2007) та створює суперечність у трактуванні зображеного світу в АПМП, ми вважаємо потенційно ненадійним.

Окреслення типології НН витікає із застосування наративно-ризоматичного принципу творення АПМП. Для дескрипції типів НН ми беремо за основу ключові поняття постмодерністської поетики, які водночас слугують назвами наративних технік: двозначності, дифузії та лабіринту.

У цій статті увагу зосереджено на формуванні АНН. АНН функціонує через певний тип наратора та певні КСМ, а також ЛЗ, які можуть слугувати допоміжними інструментами у формуванні НН, що схематично зображено на рис. 1.

У літературознавчих студіях «двозначність» ототожнюють з «амбівалентністю», і визначають як: «суперечливе», «роздвоєне» емоційне переживання читачем певного явища у художньому творі (Главацька, 2008). У постмодерному світі амбівалентне світосприйняття людини означає породження почуттів протиріччя, невизначеності та парадоксальності (Данканіч, 2012, с. 337).

З огляду на естетичну функцію, – характерну ознаку художніх текстів, наративна техніка «двозначність» передбачає двоїстість естетичної перцепції дійсності як «естетичного досконалого» та «естетичного недолугого», що транслює ідею протиставлення (Hartmann, 2014).

Поняття «двозначність», на якому ґрунтується АНН, у мовознавчих студіях розуміють як поєднання протилежних значень лексичних одиниць різного лінгвістичного статусу (слів, словосполучень, речень, надфразних єдностей) у художньому тексті (Бабелюк, 2010; Главацька, 2008). Таким чином, двозначність порушує закономірності лексико-семантичної сполучуваності мовних одиниць через двоїстість та суперечність їх трактування у контексті.

АНН розглядаємо зі словоцентричного і текстоцентричного ракурсів. З позиції словоцентричного підходу АНН актуалізується як реалізація двох або трьох парадигматично протилежних елементів плану змісту слова, якими можуть бути як окремі його значення, так і семи, що є співзвучним із поняттям семантичної (конотативної) внутрішньої антонімії, – термін що позначає наявність у слова (поєднання в слові) протилежних значень або сем (Селіванова, 2006; Ріпка, 2000).

Таким чином, АНН трактуємо як наявність полісемантичних і неоднозначних значень слова на рівні словосполучення або речення, тобто в рамках мікроконтексту. Крізь призму текстоцентричного підходу АНН ми розуміємо як подвійне або неоднозначне тлумачення змісту слова, словосполучення, речення чи цілого фрагменту тексту в рамках макроконтексту, тобто всього художнього тексту, завдяки функціонуванню

Рис. 1. Генеза АНН

множинних контекстуальних зв'язків в текстовій тканині АПМП. Тобто, при АНН лексичне значення мовних одиниць залежить від контексту окремого фрагменту тексту або цілого тексту загалом, яке є не конкретним, а невизначеним, суперечним, що й породжує двоїстість інтерпретації.

Як приклад проявів АНН слугує мінімізований художній текст *"Lost Things"* (Davis, 2008):

"They are lost, but also not lost but somewhere in the world. Most of them are small, though two are larger; one a coat and one a dog. Of the small things, one is a certain ring, one a certain button. They are lost from me and where I am, but they are also not gone. They are somewhere else, and they are there to someone else, it may be. But if not there to someone else, the ring is, still, not lost to itself, but there, only not where I am, and the button, too, there, still, only not where I am".

Двозначність трактування криється ще у самій назві цього тексту "Lost Things", проте осмислюється після прочитання усього мінімізованого художнього тексту, що розкриває її з текстоцентричного ракурсу.

На змістовому рівні КСМ у даному художньому тексті вбачаємо в організації усього тексту у вигляді **експозиції** (лат. *"expositio"* – виклад, опис, пояснення) – початкової частини фабульної, сюжетно-композиційної структури художнього твору, в якій зафіксовано ситуацію, умови,

час і дію, що хронологічно передують зав'язці та майбутньому розвитку дії (Експозиція, 2007).

На формально-змістовому рівні КСМ ідентифіковані в експериментуванні з використанням лексеми "lost", яке полягає у двозначності її структури: *"They are lost, but also not lost but somewhere in the world"*. Речі є втраченими, але й невтраченими водночас. Структура лексеми «lost» вміщує плани змісту «загублений», «втрачений», що осмислюються у контексті. **Оксиморон** «речі, які зникли, проте існують» виникає завдяки двозначності лексеми "lost", що сприяє подвійному трактуванню стану і місця перебування «речей».

З розповіді наратора зрозуміло, що речі неначе «зникли з нього і там, де він є» (*"They are lost from me and where I am,..."*). «Речі» можуть бути чиймись, або ж, просто, існувати самі для себе, бути просто «річчю у собі» (*"...they are there to someone else, it may be. But if not there to someone else, the ring is, still, not lost to itself..."*). Ці рядки наводять на думку, що «речі» не загубилися, а, ймовірно, втратили цінність для наратора через певні життєві обставини, про які не йдеться у тексті. «Речі» не втратили свою цінність як таку, і стали важливими для когось іншого. Спостерігаємо **лексичний повтор** через використання лексем "ring" і "button" двічі у різних реченнях (*"Of the small things, one is a certain ring, one a certain*

button. ... But if not there to someone else, the ring is, still, not lost to itself, but there, only not where I am, and the button, too, there, still, only not where I am"). Такий повтор має на меті передати певний драматичний відтінок ситуації. Хоч наратор іронічно називає "ring" і "button" – "small things", то епітет "certain" вказує на їх алегоричне значення, адже вони були найдорожчими – згадкою про колишнє життя та людей.

На формальному рівні КСМ полягає у труднощах з виокремленням зав'язки, розвитку дії, кульмінації та розв'язки. Вищезгадані стандартні елементи сюжету, у даному випадку, об'єднуються у **рефлексію**, що логічно впливає із суперечного трактування і ставлення до «загублених речей». Суперечність почуттів може свідчити також і про мінливість характеру наратора.

Підсумовуючи вищевказане, ми робимо висновок, що у даному художньому тексті АПМП на асоціативно-образному рівні виникає символ «втрачених речей» як згадка про невиправдані сподівання повістяра. У контексті КСМ, **домінантним для реалізації АНН є формально-змістовий рівень КСС** – експериментування з двозначністю або багатозначністю внутрішньої структури лексем та синтаксем; двозначністю, яка проявляється на основі позитивно-негативної самоорганізації значення лексем, синтаксем, одночасним переживанням читачем полярних емоцій, комічності. На даному прикладі АПМП оповідач має ознаки **гетеродієгетичного наратора в екстрадієгетичній ситуації**. Наратор сумнівається у викладеній інформації, обмежений щодо знань про описану ситуацію.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, під час дослідження НН в АПМП, ми дійшли висновку, що НН – це наративна ситуація сумніву адресанта художнього тексту щодо трактування його сенсів, спровокований авторською інтенцією до експериментування з КСС. Утворення АНН відбувається на основі наративної техніки двозначності та доповнюється КСМ і ЛЗ. Наратор, як мовно-стилістичний епіцентр викладу, забезпечує хід наративу текстів АПМП у руслі постійного сумніву в їх трактуванні, що дозволяє його характеризувати як ненадійного у дієгезисі чи поза ним.

Наукові результати, отримані шляхом аналізу КСС художнього тексту АПМП, демонструють наступне: АНН актуалізується на формально-змістовому рівні КСС; АНН актуалізується через експериментування з двоїстою структурою лексеми, що виражено текстоцентрично; серед ЛЗ, як допоміжних зособих творення АНН, присутні алегорія, лексичний повтор, оксиморон; оповідач художнього тексту АПМП з проявами АНН володіє рисами гетеродієгетичного наратора в екстрадієгетичній ситуації.

Теоретична цінність дослідження НН, та АНН зокрема, полягає у поглибленні вивчення феномену невизначеності у лінгвістичних та літературознавчих студіях, у тлумаченні композиції мінімізованих текстів на змістовому, формальному, формально-змістовому та асоціативно-образному рівнях КСС. Розвиток типології НН може бути застосований при аналізі експериментальних художніх текстів, що становить перспективу подальшого дослідження НН в АПМП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабелюк О. А. Американська постмодерністська проза малої форми: дифузія жанру чи жанрові різновиди? *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Сер. Філологічні науки*. 2014. № 1. С. 13–19.
2. Бабелюк О. А. Поетика постмодерністського художнього дискурсу: принципи текстотворення (на матеріалі сучасної американської прози малої форми): автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2010. 32 с.
3. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології: монографія / Ф. С. Бацевич. Львів, 2000. 236 с.
4. Бирик С. Графічна неоднорідність прозового тексту: структурно-композиційний і стилістичний прийом (на матеріалі роману М. Матіос «Солодка Даруся»). *Лінгвостилістичні студії*. 2015. № 2. С. 7–15. URL: <https://lingvostud.vnu.edu.ua/index.php/lingvostud/article/view/39> (дата звернення: 15.04.2023).
5. Бочечка С. Карнавальна стихія понад усе! (рец. на кн. : «Мальва Ланда» Ю. Винничука). URL: <http://sumno.com/4u> (дата звернення: 15.04.2023).
6. Главацька Ю. Л. Композиційно-смілова структура англійської байки: лінгвокогнітивний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2008. 20 с.
7. Данканіч Р. І. Амбівалентність як специфіка світосприйняття Ф. Ніцше. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2012. С. 337–341.
8. Дифузія. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24421 (дата звернення: 20.04.2023).
9. Дифузія просторова / Савчук І.Г. // Словник суспільної географії. URL: <https://geohub.org.ua/node/3426> (дата звернення: 25.04.2023).
10. Дієгезис. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад.: Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. С. 289–290.

11. Експозиція. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад.: Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. С. 322.
12. Короткова Л. В. Англомовний парадокс як художній прийом приховування/розкриття істини. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)» РВВ КДПУ ім. В. Винниченка*. 2014. Вип. 128. С. 204–209.
13. Кушнірова Т. В. Наратив як літературознавча категорія: генеза, ознаки, типологія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. № 39. Т. 1. С. 130–133.
14. Легкий М. З. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.01.01. Львів, 1997. 17 с.
15. Ліотар Ж. Ф. Ситуація постмодерну. *Філософська і соціологічна думка*. 1995. Вип. 5–6. С. 15–38.
16. Мацевко-Бекерська Л. В. Наративні стратегії малої прози (на матеріалі української літератури кінця XIX – початку XX століть): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.06. Київ, 2009. 40 с.
17. Метонімія. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад.: Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 : М – Я. С. 38–39.
18. Наратія. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 2007. 624 с.
19. Піхтовнікова Л. С. Композиційно-стилістическіе особенності стихотворної басни (на матеріалі німецьких стихотворних басен 18 в.): дис... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 1992. 338 с.
20. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Полтава, 2006. 711 с.
21. Сиротіна В. О. Про специфіку словесних значень у художньому тексті. *Мовознавство*. 1981. № 1. С. 34–42.
22. Aczel R. Hearing Voices in Narrative Texts. *New Literary History. The Johns Hopkins University Press*. №. 3. Vol. 29. 1998. P. 467–500.
23. Babelyuk O., Koliassa O., & Smaglii V. Language Means of Revealing Postmodern Ludic Absurd in English Literary Text. *WISDOM*. 2021. 20(4). P. 166–179. URL: <https://doi.org/10.24234/wisdom.v20i4.531> (date of access: 23.05.2023).
24. Barthes R. From Work to Text. *Textual Strategies: Perspectives in Post-Structuralist Criticism. Cornell University Press*. Ithaca, NY. 1979. P. 73–81. URL: <https://doi.org/10.7591/9781501743429-003> (date of access: 19.05.2023).
25. Booth W. C. *The Rhetoric of Fiction*. Chicago, London, 1963. 455 p.
26. FitzSimmons D. I see, He says, perhaps, on time: Vision, Voice, hypothetical narration and Temporality in William Faulkner's fiction, Dissertation. The Ohio State University. 2003. 272 p.
27. Fludernik M. *Toward a "Natural" Narratology*. London, 1996. 454 p.
28. Genette G. *Narrative Discourse. An essay in method*. Translated by J. E. Lewin. Ithaca, New York, 1980. 285 p.
29. Hartmann N. *Aesthetics*. Berlin, München, Boston: De Gruyter. 2014. <https://doi.org/10.1515/9783110276015> (date of access: 11.05.2022).
30. Herman D. *Basic elements of narrative*. Chichester (U.K.), 2009. 249 p.
31. Herman D. Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology. *PMLA*, 1997. Vol. 112. № 5. P. 1046–1059.
32. Nunning A. F. *Reconceptualizing Unreliable Narration: Synthesizing Cognitive and Rhetorical Approaches. A companion to narrative theory*. Ed. by J. Phelan and P. J. Rabinowitz. Blackwell Publishing, 2005. PP. 89–107.
33. Riesel E. *Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation*. Moskau Verlag Hochschule, 1974. 184 p.
34. Ripka I. On Some Attributes of Dialectal Enantiosemey. *Slavica Slovaca*, 2000. Vol. 35. № 2. P. 161.
35. Shen D. Unreliability. In *Hühn, Peter et al. (Ed.): the living handbook of narratology*. Paragraph 46. Hamburg, 2011. URL: hup.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php?title=Unreliability&oldid=1057 (date of access: 14.03.2023).
36. Ullmann St. *The Principles of Semantics*. Blackwell, 1959. 348 p.
37. Wagoner B. (2016). Constructiveness in the history of psychology: Frederic Bartlett from past to future. In S. H. Klempe & R. Smith (Eds.), *Centrality of history for theory construction in psychology*. PP. 151–166. *Springer International Publishing/Springer Nature*. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-42760-7_8 (date of access: 09.04.2023).
38. Zavarynska M. S. Poetic means of revealing uncertainty in postmodern experimental texts. *Philological periodical of Lviv*. № 7.2020. PP. 94–99.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Davis L. 2008. URL: https://blog.bestamericanpoetry.com/the_best_american_poetry/2008/09/lost-things-by.html (дата звернення: 07.03.2023).

REFERENCES

1. Babelyuk, O. A. Amerykanska postmodernistska proza maloyi formy: dyfuziya zhanru chy zhanrovi riznovydy? [American postmodern short-form prose: genre diffusion or genre varieties?]. *Naukovyy visnyk DDPU imeni I. Franka. Ser. Filolohichni nauky*. 2014. № 1. S. 13–19. [in Ukrainian]

2. Babelyuk, O. A. Poetyka postmodernistskoho khudozhnoho dyskursu: pryntsyipy tekstotvorenniya (na materialy suchasnoyi amerykanskoyi prozy maloyi formy) [Poetics of postmodern artistic discourse: principles of text creation (on the material of modern American short-form prose)]: doctor of philology dissertation abstract: 10.02.04. Kyiv, 2010. 32 s. [in Ukrainian]
3. Batsevych, F. Osnovy komunikatyvnoyi deviatolohiyi: monohrafiya / F. S. Batsevych [Fundamentals of communicative deviatology: monograph]. Lviv, 2000. 236 s. [in Ukrainian]
4. Bybyk, S. Hrafichna neodnorodnist prozovoho tekstu: strukturno-kompozytsiynny i stylistychnyy pryym (na materialy romanu M. Matios "Solodka Darusya") [Graphic heterogeneity of the prose text: structural-compositional and stylistic technique (based on the novel by M. Matios "Solodka Darusia")]. *Linguistic studies*. 2015. No. 2. SS. 7–15. URL: <https://lingvostud.vnu.edu.ua/index.php/lingvostud/article/view/39> (date of access date: 15.04.2023). [in Ukrainian]
5. Bochechka, S. Karnavalna stykhiya ponad use! (rets. na kn. : "Malva Landa" Yu. Vynnychuka) [Carnival element above all! (review on the book: "Malva Landa" by Yu. Vinnychuk)]. URL: <http://sumno.com/4u> (date of access: 15.04.2023). [in Ukrainian]
6. Hlavatska, Yu. L. Kompozytsiyno-smyslova struktura anhlomovnoyi bayky: linhvokohnityvnyy aspekt [Compositional and semantic structure of an English-language fable: linguistic-cognitive aspect]: candidate of philology dissertation abstract: 10.02.04. Kharkiv, 2008. 20 s. [in Ukrainian]
7. Dankanich, R. I. Ambivalentnist yak spetsyfika svitospryynyattya F. Nitshe [Ambivalence as a specificity of F. Nietzsche's worldview]. *Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats'*. 2012. SS. 337–341. [in Ukrainian]
8. Dyfuziya [Diffusion]. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=24421 (date of access: 20.04.2023). [in Ukrainian]
9. Dyfuziya prostorova [Spatial diffusion]. Savchuk I. H. // *Slovyk suspilnoi heohrafiyi*. URL: <https://geohub.org.ua/node/3426> (date of access: 25.04.2023). [in Ukrainian]
10. Diyehezys [Diegesis]. *Literary encyclopedia: in 2 volumes / author-compiler: Yu. I. Kovaliv*. Kyiv : VC "Akademiya", 2007. T. 1: A – L. SS. 289–290.
11. Ekspozytsiya. [Exposition]. *Literaturoznachna entsyklopediya : u 2 t. / avt.-uklad.: Yu. I. Kovaliv*. Kyiv : VC "Akademiya", 2007. T. 1: A – L. 322 s. [in Ukrainian]
12. Korotkova, L. V. Anhlomovnyy paradoks yak khudozhnyy pryym prykhovuvannya/rozkryttya istyny [English paradox as an artistic method of hiding/revealing the truth]. *Naukovi zapysky. Seriya «Filolohichni nauky (movoznavstvo)» RVV KDPU im. V. Vynnychenka*. 2014. Vyp. 128. SS. 204–209 [in Ukrainian]
13. Kushnirova, T. V. Naratyv yak literaturoznachna katehoriya: geneza, oznaky, typolohiya [Narrative as a literary category: genesis, features, typology]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya "Filolohiya"*. 2019. № 39. T. 1. SS. 130–133. [in Ukrainian]
14. Lehkyi, M. Z. Formy khudozhnoho vykladu v maliy prozi Ivana Franka [Forms of artistic expression in short prose of Ivan Franko]: candidate of philology dissertation abstract: 10.01.01. Lviv, 1997. 17 s. [in Ukrainian]
15. Liotar, Zh. F. Sytuatsiya postmodernu. [The postmodern situation]. *Filosofska i sotsiolohichna dumka*. 1995. Vyp. 5–6. SS. 15–38. [in Ukrainian]
16. Matsevko-Bekerska, L. V. Naratyvni stratehiyi maloyi prozy (na materialy ukrayinskoyi literatury kintsya XIX – pochatku XX stolit) [Narrative strategies of short prose (on the material of Ukrainian literature of the late 19th – early 20th centuries)]: doctor of philology dissertation abstract: 10.01.06. Kyiv, 2009. 40 s. [in Ukrainian]
17. Metonimiya [Metonymy]. *Literaturoznachna entsyklopediya : u 2 t. / avt.-uklad.: Yu. I. Kovaliv*. Kyiv : VC "Akademiya", 2007. T. 2 : M – YA. SS. 38–39. [in Ukrainian]
18. Naratsiya [Narration]. *Literaturoznachna entsyklopediya: u 2 t. / avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv*. Kyiv : VTS "Akademiya", 2007. T. 2. 2007. 624 s.
19. Pikhtovnikova, L. S. Kompozitsionno-stilisticheskiye osobennosti stikhotvornoy basni (na materiale nemetskiikh stikhotvornykh basen 18 v.) [Compositional and stylistic features of a poetic fable (on the material of German poetic fables of the 18th century)]: candidate of philology dissertation: 10.02.04. Kyiv, 1992. 338 s. [in Russian]
20. Selivanova, O. O. Suchasna linhvistyka [Modern linguistics]. Poltava, 2006. 711 s. [in Ukrainian]
21. Syrotina, V. O. Pro spetsyfiku slovesnykh znachen u khudozhnomu teksti [About the specifics of verbal meanings in an artistic text]. *Movoznavstvo*. 1981. № 1. SS. 34–42. [in Ukrainian]
22. Aczel, R. Hearing Voices in Narrative Texts. *New Literary History. The Johns Hopkins University Press*. №. 3. Vol. 29. 1998. P. 467–500.
23. Babelyuk, O., Koliasa, O., & Smaglii, V. Language Means of Revealing Postmodern Ludic Absurd in English Literary Text. *WISDOM*. 2021. 20(4). P. 166–179. URL: <https://doi.org/10.24234/wisdom.v20i4.531> (date of access: 23.05.2023).
24. Barthes, R. From Work to Text. *Textual Strategies: Perspectives in Post-Structuralist Criticism*. Cornell University Press. Ithaca, NY. 1979. P. 73–81. URL: <https://doi.org/10.7591/9781501743429-003> (date of access: 19.05.2023).

25. Booth, W. C. *The Rhetoric of Fiction*. Chicago, London, 1963. 455 p.
26. FitzSimmons, D. I see, He says, perhaps, on time: Vision, Voice, hypothetical narration and Temporality in William Faulkner's fiction, Dissertation. The Ohio State University. 2003. 272 p.
27. Fludernik, M. *Toward a "Natural" Narratology*. London, 1996. 454 p.
28. Genette, G. *Narrative Discourse. An essay in method*. Translated by J. E. Lewin. Ithaca, New York, 1980. 285 p.
29. Hartmann, N. *Aesthetics*. Berlin, München, Boston: De Gruyter. 2014. <https://doi.org/10.1515/9783110276015> (date of access: 11.05.2022).
30. Herman, D. *Basic elements of narrative*. Chichester (U.K.), 2009. 249 p.
31. Herman, D. Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology. *PMLA*, 1997. Vol. 112. № 5. P. 1046–1059.
32. Nunning, A. F. *Reconceptualizing Unreliable Narration: Synthesizing Cognitive and Rhetorical Approaches*. A companion to narrative theory. Ed. by J. Phelan and P. J. Rabinowitz. Blackwell Publishing, 2005. PP. 89–107.
33. Riesel, E. *Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation*. Moskau Verlag Hochschule, 1974. 184 p.
34. Ripka, I. On Some Attributes of Dialectal Enantiosemy. *Slavica Slovaca*, 2000. Vol. № 2. P. 161.
35. Shen, D. Unreliability. In *Hühn, Peter et al. (Ed.): the living handbook of narratology*. Paragraph 46. Hamburg, 2011. (date of access: 14.03.2023).
36. Ullmann, St. *The Principles of Semantics*. Blackwell, 1959. 348 p. URL: hup.sub.uni-hamburg.de/lhn/index.php?title=Unreliability&oldid=1057
37. Wagoner, B. (2016). Constructiveness in the history of psychology: Frederic Bartlett from past to future. In S. H. Klempe & R. Smith (Eds.), *Centrality of history for theory construction in psychology*. PP. 151–166. Springer International Publishing/Springer Nature. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-42760-7_8 (date of access: 09.04.2023).
38. Zavarynska, M. S. Poetic means of revealing uncertainty in postmodern experimental texts. *Philological periodical of Lviv*. № 7.2020. PP. 94–99.

AMBIVALENT NARRATIVE UNCERTAINTY IN ENGLISH POSTMODERN SHORT-SHORT STORIES THROUGH THE PRISM OF POSTCLASSICAL NARRATOLOGY

Zavarynska Maria Serhiivna

Postgraduate Student at the World Literature Department

Ivan Franko National University of Lviv

1, Universytetska str., Lviv, Ukraine

In the article there is grounded the notion of ambivalent narrative uncertainty through the prism of postclassical narratology, there are identified and described its lingual expressions in English postmodern short-short stories. In the article, it is proved that narrative uncertainty lies in non-linear narration and has its expression in specific narrative techniques, such as ambiguity, diffusion, and labyrinth. In our investigation, the abovementioned techniques are identified as manifestations of the narrative-rhizomatic principle of text form. Particular attention is given to the creation of ambivalent narrative uncertainty based on the ambiguity narrative technique. In the work, there is tracked the specificity of narrative uncertainty creation in English postmodern short-short stories utilizing compositional modifications of a literary text compositional structure. In this article, there are identified compositional modifications at each level of the compositional structure of a literary text – content level, formal level, and formal-content level, which in their interaction create specific figurative-symbolic level. Figurative-symbolic level produces a symbol that is the result of the author's experimentation in the short-short story. Revealed compositional modifications at one of the abovementioned levels serve as the principal agent of the specific type of narrative uncertainty creation. Compositional modifications at the formal-content level function as a key forming agent for ambivalent narrative uncertainty. The course of the narrative in the short-short stories is conditioned by a minimized literary form, and, simultaneously aims to actively engage cognitive mechanisms of the text addresser's mind. The narrator as an initiator of communication with the narrator inclines the narrative course to permanent confusion concerning literary form interpretation and literary content as well. Thus, taking into account the narrator's role of a composition creator, in the investigation of narrative uncertainty there are analyzed the types of narrators. Ambivalent narrative uncertainty is formed through a heterodiegetic narrator in the extradiegetic situation. Postmodern short-short story narrator is viewed as potentially unreliable due to a modified composition of a minimized literary text and an option of free interpretation of its levels by a narrator. Perception of English postmodern short-short stories with the expression of narrative uncertainty in them is possible due to the active engagement of the narrator's cognitive abilities. It leads to the revealing of hesitating concerning the interpretation at each level of text compositional structure.

Keywords: *ambivalent narrative uncertainty, compositional modification, narrator, postmodernism, short-short story, uncertainty.*